

Bartłomiej Jaworski
Uniwersytet Wrocławski

Specyfika statusu inżyniera kontraktu jako *sui generis* uczestnika procesu budowlanego

The specificity of status of the engineer (of contract)
as a *sui generis* participant in construction process

Streszczenie

Inżynier kontraktu jest szczególną instytucją prawa budowlanego, mimo że nieunormowaną obecnie przez polskiego prawodawcę. Opiera się jedynie na międzynarodowych ujednoliconych warunkach kontraktowych FIDIC i jej stosowanie – jako instytucji obcego pochodzenia – uwarunkowane jest występowaniem na terenie kraju inwestycji budowlanych finansowanych przez podmioty zagraniczne. W artykule starano się wykazać relację, jaka występuje między uczestnikami procesu budowlanego, wprost określonymi w ustawie – Prawo budowlane, a inżynierem kontraktu, wykonującym swe obowiązki jedynie na mocy umowy z inwestorem, głównie poprzez charakterystykę ich wspólnych obowiązków i uprawnień, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które ustawodawca nakłada na inspektora nadzoru inwestorskiego. Postawiono tezę, że inżynier kontraktu jest *sui generis* uczestnikiem procesu budowlanego, gdyż jego obowiązki i przysługujące mu uprawnienia ściśle związane są z tymi, jakie posiadają osoby sprawujące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie (w szczególności z obowiązkami inspektora nadzoru inwestorskiego). Artykuł przybliży instytucję inżyniera kontraktu, przedmiot jedynie kilku opracowań branżowych praktyki procesu budowlanego, tym popularniejszą, im więcej zawieranych jest umów o dofinansowanie z podmiotami zagranicznymi, w szczególności w związku z programami unijnymi.

Słowa kluczowe

Prawo budowlane, proces budowlany, inżynier kontraktu, uczestnicy procesu budowlanego, warunki kontraktowe FIDIC.

Abstract

Engineer (of contract) is a special institution of building law, though not normalized at present by Polish legislator. Based only on the internationally harmonized FIDIC conditions of contract, as an institution of foreign origin its use is conditional upon the occurrence of the construction projects financed by foreign entities. The article aims to demonstrate the relationship existing between the participants in the construction process, directly specified in the Act – Construction Law. The engineer carries out his or her duties by contract with the investor, which determines their joint responsibilities and powers, with particular emphasis on those that the legislature imposes on the investor's supervision inspector. They put forward the thesis that the contract engineer is a *sui generis* participant in the construction process, as his or her duties and powers are closely related to those of the persons who exercise independent technical functions in the construction industry (in particular the obligations

of the investor's inspector). The article introduces the institution of the engineer, subject only to a few studies of industry practices in the construction process, especially if it is based on funding agreements with foreign entities, in particular in connection with the EU programs.

Keywords

Construction law, construction process, engineer (of contract), participants in the construction process, FIDIC conditions of contract.

1. Wstęp

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane¹ wskazuje w art. 17 na inwestora, inspektora nadzoru inwestorskiego, projektanta oraz kierownika budowy (robót budowlanych) jako uczestników procesu budowlanego. Katalog ten jest zamknięty, co wyłącza możliwość utożsamiania inżyniera kontraktu z którąkolwiek z wymienionych funkcji. Co więcej, w ustawie tej w żadnym z jej przepisów nie posłużono się tym terminem, nie zawarto także słowa „kontrakt” w całym tekście. Polskie prawo budowlane, rozumiane nie tylko jako pojęcie odnoszące się do ustawy – Prawo budowlane oraz innych ustaw dotyczących procesu inwestycyjno-budowlanego, ale obejmujące swym zakresem także szeroką materię planistyczną, nie przewiduje zatem instytucji inżyniera kontraktu². Trudno tym samym ocenić rolę inżyniera kontraktu z perspektywy polskiego prawa, a zwłaszcza katalog jego obowiązków i wynikającą z tego odpowiedzialność. Sytuacja ta implikuje wiele dalszych konsekwencji, szczególnie, gdy dojdziemy do wniosku, że niniejsza instytucja podobna jest do inspektora nadzoru inwestorskiego – określonego wprost przez ustawodawcę uczestnika procesu budowlanego. Inżynier kontraktu, w przeciwieństwie do wspomnianego inspektora nadzoru inwestorskiego, nie ma umocowania ustawowego i prawnie określonego statusu prawnego oraz katalogu zadań do realizacji w trakcie procesu budowlanego. Jest to instytucja w pełni fakultatywna, opierająca się jedynie na ujednoliconych, ustalonych dla przedsięwzięć z zakresu budownictwa, transportu i ochrony środowiska, realizowanych w wyniku przetargów międzynarodowych, warunkach kontraktowych³ opracowanych przez komitet redakcyjny Międzynarodowej

¹ Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.

² Potwierdzeniem jest chociażby wyrok ZA z dnia 20 czerwca 2006 r., UZP/ZO/0-1730/06, który wprost wskazuje w uzasadnieniu, że inżynier kontraktu jest pojęciem „niezdefiniowanym normatywnie. Żaden przepis powszechnie obowiązujący nie określa bowiem definicji «Inżyniera Kontraktu». Źródłem takiej definicji nie mogą być wytyczne związane z realizacją programów pomocowych, gdyż są one tworzone na użytek konkretnych procedur w określonych uwarunkowaniach”.

³ *Warunki kontraktowe (Conditions of Contract) FIDIC*, opublikowane po raz pierwszy w 1957 roku (aktualnie zarówno w Polsce, jak i na całym świecie stosuje się wydanie czwarte z 1992 roku), są publikacją zawierającą opisy standardów w zakresie przygotowania i prowadzenia inwestycji oraz wzorce umów i zapisów umownych, a ich stosowanie wymagane jest przy realizacji kontraktów na zlecenie Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, Europejskiego Banku Inwestycyjnego oraz w ramach programów unijnych, natomiast procedury postępowania mającego na

Federacji Inżynierów-Konsultantów (*Fédération Internationale Des Ingénieurs-Conseils*) – w skrócie warunki kontraktowe FIDIC⁴. Stosowanie tego zbioru reguł⁵ (obecnie w dziewięćdziesięciu czterech krajach-członkach organizacji) daje wymierne korzyści, takie jak równowaga między wymaganiami i interesami zainteresowanych stron, zminimalizowanie wyższych niż zaplanowane kosztów, równomierne rozdzielanie między umawiającymi się stronami zagrożeń i odpowiedzialności, co skutkuje zmniejszeniem ryzyka niewłaściwej realizacji inwestycji oraz skraca jej czas⁶. Stosowanie standardowych warunków kontraktowych przyczynia się również do niższych cen ofertowych, gdyż oferenci odpowiednio wcześniej wiedzą, na jakich zasadach odbywać się będzie wykonywanie wskazanych robót⁷. Korzyści ze stosowania warunków kontraktowych FIDIC są więc ewidentne, stąd zastanawiać może fakt niewpisania przez ustawodawcę instytucji inżyniera kontraktu do polskiego prawa budowlanego. Wciąż trwa w Polsce debata publiczna na temat niestosowania warunków kontraktowych FIDIC w zakresie kontraktów i prowadzenia inwestycji w ramach zamówień publicznych⁸, zwłaszcza w branży budowlanej i kolejnictwie. Podnoszone są kwestie nieprzygotowania polskich jednostek zamawiających do stosowania wysokich standardów i warunków FIDIC. Omawiany jest również problem inkorporacji warunków kontraktowych do prawa polskiego tak, by nie została naruszona swoboda umów. Co szczególnie niekorzystne, dyskutowane wcielenie instytucji inżyniera kontraktu nie nastąpiło również w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r.

---

celu wyłonienie wykonawcy kontraktów opisywane są na podstawie regulacji prawnych obowiązujących w państwie zamawiającego (w Polsce głównie na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych [Dz.U. z 2015 r., poz. 2164]).

⁴ Zob. W. Abraham, *FIDIC: an Analysis of International Construction Contracts*, London 2005.

⁵ Tak naprawdę trudno jest określić charakter prawny warunków kontraktowych FIDIC. Stwierdzić należy, że są to jedynie wzorce umowne, które obowiązują w takim zakresie, w jakim przeniesione zostaną do konkretnych umów na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu. Można więc uznać, że warunki kontraktowe FIDIC nie są prawem, gdyż w żaden sposób nie obowiązują samoistnie wobec podmiotów prawa polskiego ani europejskiego, a wymagają do swojego istnienia w obrocie prawnym przetransponowania do innych, wiążących dane podmioty aktów. Żaden obowiązujący akt prawny (krajowy czy międzynarodowy) stanowiący źródło prawa, nie zobowiązuje zatem podmiotów uczestniczących w realizacji inwestycji budowlanej do stosowania warunków kontraktowych FIDIC. Z praktycznego punktu widzenia, w przypadku włączenia ich do umowy, strony muszą je traktować tak, jak obowiązujące przepisy prawa. To, że nie posiadają one mocy norm powszechnie obowiązujących, ma swoje konsekwencje w możliwości poddawania warunków kontraktowych FIDIC dowolnym modyfikacjom, zależnym od woli stron. Wypacza się w ten sposób ich pierwotny kształt oraz zaburza sens ich stosowania. Częstą praktyką jest bowiem pomijanie w kontrakcie klauzul szczegółowych, chroniących interesy zarówno wykonawcy, jak i inwestora. Wypracowany latami właściwy sposób postępowania zostaje tym samym nieuwzględniony, co może rodzić dalsze negatywne konsekwencje.

⁶ Por. E. Baker (red.), *FIDIC Contracts: Law and Practice*, Abingdon 2009.

⁷ C. Pejovic, *Civil Law and Common Law: Two Different Paths Leading to the Same Goal*, „Victoria University of Wellington Law Review” 2001, vol. 32, s. 821.

⁸ Zob. FIDIC, *FIDIC Procurement Procedures Guide*, Geneva 2011; Z.J. Boczek, *Procedury realizacji inwestycji według FIDIC i zamówień publicznych*, Szczecin 2006.

– Prawo zamówień publicznych⁹, pomimo że jest to materia związana z procedurą udzielania zamówień publicznych. Taki konsekwentny brak odniesienia się polskiego ustawodawcy do istniejącej z powodzeniem w praktyce polskiego procesu budowlanego¹⁰ instytucji może być zamierzeniem celowym bądź też traktować należy ją jako niedopatrzenie i oceniać negatywnie. Przy dalszej analizie skłonić można się ku jednej z tych opinii, jednak już w tym miejscu zgodzić należy się z poglądem, że niemożliwe jest postawienie znaku równości pomiędzy uczestnikami procesu budowlanego a inżynierem kontraktu (czego ustawodawca konsekwentnie nie czyni). Zestawienie w tytule niniejszego artykułu „inżyniera kontraktu” z „procesem budowlanym” wywołuje świadome umiejscowienie tej instytucji w procesie budowlanym, który w ustawie – Prawo budowlane charakteryzowany jest przede wszystkim w kontekście uczestników procesu budowlanego, o czym świadczą takie artykuły jak 12 ust. 3, 17, 45 czy 81. Wskazuje to na przyjętą w artykule tezę, że inżynier kontraktu jest *sui generis* uczestnikiem procesu budowlanego.

2. Inżynier kontraktu instytucją obcego¹¹ pochodzenia

Jak zostało wskazane, genezy instytucji inżyniera kontraktu szukać należy poza polskim porządkiem prawnym. Zawarty w nazwie „kontrakt” to nic innego jak umowa, której stronami są zamawiający (inwestor) i wykonawca¹². Podkreśla to rolę inżyniera kontraktu dla procesu budowlanego, a konkretniej dla stosunków prawnych powstających na tle wykonywania robót budowlanych (realizacji inwestycji budowlanej)¹³. Obserwowane od kilku lat stosowanie niniejszej instytucji w polskim procesie budowlanym jest odpowiedzią na rosnące wymagania i potrzeby rynku inwestycji budowlanych. Inżynier kontraktu pojawił się wraz z realizowanymi w Polsce dużymi zagranicznymi kontraktami na budowę czy montaż¹⁴, które opierały się na przywołanych powyżej warunkach kontraktowych FIDIC, a jak dotąd, stosowanie ich było w Polsce wymagane

⁹ Dz.U. z 2015 r., poz. 2164.

¹⁰ Chociażby wyrok ZA z dnia 21 stycznia 2005 r., UZP/ZO/0-52/05, wskazuje, że „określenie «Inżynier Kontraktu» jest oznaczeniem funkcjonującym powszechnie w praktyce obrotu gospodarczego w tym także dla potrzeb określania przedmiotu w ramach zamówień publicznych”.

¹¹ Jak zostało już wspomniane, z uwagi na brak regulacji normatywnych dotyczących instytucji inżyniera kontraktu na gruncie prawa polskiego oraz niemożliwość wpisania warunków kontraktowych FIDIC do międzynarodowego porządku prawnego, inżynier kontraktu jawi się jako instytucja „obcego (nienormatywnego) pochodzenia”.

¹² P. Shears, G. Stephenson, *James' Introduction to English Law*, 13th Edition, Oxford 1996; K. Lewison, *The Interpretation of Contracts*, 3rd Edition, London 2004, no. 2.05.

¹³ Zob. K. Małyśa, *Nowe regulacje procesu inwestycyjno-budowlanego*, Kraków 2004, s. 19.

¹⁴ Swoje odzwierciedlenia ma to chociażby w datach wyroków wydawanych przez zespoły arbitrow – pierwsze z nich, wzmiankujące o inżynierze kontraktu, pochodzą z 2005 roku.

i popularyzowane¹⁵ między innymi przy realizacji projektów w ramach ZPORR¹⁶. Zgodnie z nimi realizowane są inwestycje budowlane współfinansowane ze środków zagranicznych (głównie strukturalnych), stąd instytucja inżyniera kontraktu występuje głównie w przedsięwzięciach z kapitałem obcym (współfinansowanych przez Unię Europejską¹⁷). W tym też upatrywać należy w ostatnim dziesięcioleciu powodu wzrostu zainteresowania niniejszą instytucją ze strony polskich podmiotów realizujących inwestycje z kapitałem zagranicznym (głównie pochodzenia unijnego). Warunki kontraktowe FIDIC stanowią podstawę do budowania indywidualnych umów o roboty budowlano-montażowe i projektowanie, które składają się z klauzul, określających wszystkie elementy więzi kontraktowej, począwszy od definicji poszczególnych pojęć, poprzez zakres obowiązków podmiotów uczestniczących w wykonywaniu kontraktu, aż do kwestii ich ubezpieczenia. Określają zatem w sposób szczegółowy rolę inżyniera kontraktu, jego obowiązki oraz odpowiedzialność względem stron kontraktu¹⁸. Umowa na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu zawarta z zamawiającym przyjmować może różne definicje inżyniera kontraktu, jednak najczęściej formułowana jest ta opisowa, charakteryzująca go poprzez obowiązki, jakie w dalszej części umowy są na niego nałożone¹⁹. Odnieść się w tym miejscu można do Klauzuli 1 warunków kontraktowych FIDIC²⁰ i przyjąć definicję w niej zawartą, która zgodnie z zamieszczonym wyjaśnieniem nakazuje przyjąć dla definiowanych słów i zwrotów znaczenie zawarte w niniejszych objaśnieniach z wyjątkiem przypadków, kiedy kontekst wymaga inaczej. I tak, zgodnie z literą a (iv) „Inżynier” oznacza osobę powołaną przez Zamawiającego²¹ do działania jako Inżynier w ni-

¹⁵ Do upowszechnienia procedur FIDIC w Polsce przyczyniła się decyzja Komisji Europejskiej z 1994 roku, zatwierdzająca akt nr 1628/94 dotyczący wdrażania Programu Pomocowego – Phare (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies). Akt ten służył wsparciu w pierwszym rządzie Polski i Węgier, a później i innych państw Europy Środkowej i Wschodniej, w ich drodze do przystąpienia do struktur Unii Europejskiej. Skorzystanie z funduszy programu Phare uwarunkowane było natomiast między innymi zastosowaniem warunków kontraktowych FIDIC.

¹⁶ Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego był jednym z sześciu programów operacyjnych, które służyły realizacji Narodowego Programu Rozwoju (NPR) / Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004–2006 NPR/CSF. Program ten rozwijał cele Narodowego Programu Rozwoju, określając priorytety, kierunki i wysokość środków przeznaczonych na realizację polityki regionalnej państwa, które uruchamiane były z udziałem funduszy strukturalnych w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

¹⁷ Zob. FIDIC/SIDIR, *Warunki kontraktowe FIDIC: realizacja inwestycji według standardów unijnych*, Warszawa 2013.

¹⁸ Zob. FIDIC/SIDIR, *Rola inżyniera konsultanta w przedsięwzięciach*, Warszawa 1996.

¹⁹ N. G. Bunni, *The FIDIC Forms of Contract*, 3rd Edition, Dublin 2005, no. 3.5.

²⁰ FIDIC/SIDIR, *FIDIC. Warunki kontraktowe dla budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego*, Warszawa 2008.

²¹ Klauzula 1 obejmuje definicje głównych pojęć używanych w dokumentach kontraktu, z reguły używając wielkiej litery dla zdefiniowanych w niej terminów. Jedynymi wyjątkami są definicje zawarte w literze g, takie jak „koszt”, „dzień”, „waluta obca” i „pismo”, zaczynające się małą literą. W treści artykułu określone w Klauzuli 1 terminy „Zamawiający” i „Wykonawca” pisane będą małą literą,

niejszym Kontrakcie, której pełne nazwisko lub nazwa są wymienione jako takie w Części II niniejszych Warunków. Zawarcie definicji inżyniera kontraktu w Części II ma zapobiegać jego zmianie przez zamawiającego bez zgody wykonawcy. Zamawiającym natomiast, zgodnie z literą a (i) warunków kontraktowych FIDIC, jest osoba fizyczna lub prawna, której nazwisko lub nazwa są wymienione w Części II, oraz jej prawni następcy, ale nie (chyba że za zgodą Wykonawcy) żadna inna osoba wyznaczona przez tę osobę²². Drugą ze stron kontraktu jest Wykonawca, zgodnie z literą a (ii) – osoba fizyczna lub prawna, której oferta została zatwierdzona przez Zamawiającego, a także następcy uzyskujący prawo do tego tytułu, ale nie (chyba że za zgodą Zamawiającego) żadna inna osoba wyznaczona przez tę osobę. Jego obowiązkiem jest wykonać i ukończyć roboty, na które przedstawił ofertę, w czasie wyszczególnionym w kontrakcie. Dodatkowo ciąży na nim zobowiązanie usunięcia wszelkich usterek, jakie mogą się ujawnić w okresie gwarancji. Inżynier kontraktu nie jest zatem stroną kontraktu między zamawiającym i wykonawcą, a wymagania co do jego zatrudnienia są zawarte w umowie na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu, która powinna określać, jakie upoważnienia zamawiający mu przekazuje.

Pomimo iż w warunkach kontraktowych FIDIC inżynier kontraktu występuje zawsze w liczbie pojedynczej, nie jest to instytucja jednoosobowa. W toku dalszej analizy zauważyć można, że zakres zadań, jaki wyznacza się inżynierowi kontraktu, wyklucza samodzielne sprawowanie tej funkcji. Najczęściej mamy do czynienia ze specjalistą (lub zespołem specjalistów) działającym w imieniu i na rzecz beneficjenta (zamawiającego) w zakresie nadzoru technicznego nad robotami budowlanymi i jakością ich wykonywania²³, nadzoru nad całością dokumentacji sporządzanej przez wykonawcę, kontroli prawidłowości stosowania procedur unijnych oraz dopełnienia w tym zakresie wszelkich formalności²⁴. Pod pojęciem „inżynier kontraktu” kryje się więc najczęściej grupą osób (przeważnie inżynierów), charakteryzujących się specjalistyczną wiedzą techniczną i tym samym posiadających wymagane prawem budowlanym uprawnienia. Podstawowym wymogiem, jaki stawia przed inżynierem kontraktu zamawiający (inwestor), jest obowiązek stałego przebywania na terenie budowy i uczestniczenia we wszystkich istotnych dla realizacji inwestycji budowlanej wydarzeniach. Z racji jednak na wieloosobo-

---

gdyż kontekst ich użycia nie zawsze wskazywał będzie na bezpośrednie odniesienie do warunków kontraktowych FIDIC, za wyjątkiem sytuacji, gdy przywoływane będą ich konkretne fragmenty.

²² Zob. FIDIC/SIDIR, *Warunki kontraktowe dla budowy: dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego*, Kraków 2005.

²³ Por. FIDIC, *Selection by Ability: FIDIC Guidelines on Quality Based Selection of Consulting Engineers*, Warszawa 1995.

²⁴ Przykładowo taką definicję inżyniera kontraktu przyjmuje w pkt 13 *Wykazu definicji podstawowych pojęć SIIS / SIRS* z dnia 19 sierpnia 2014 r. Zakład Sieci i Usług Społeczeństwa Informacyjnego Instytutu Łączności Państwowego Instytutu Badawczego, <http://docplayer.pl/529105-Wykaz-definicji-podstawowych-pojec-siis-sirs.html> [dostęp: 12.10.2015].

wość inżyniera kontraktu, zgodnie z Subklauzulą 2.3 warunków kontraktowych FIDIC, może on przekazać Przedstawicielowi Inżyniera²⁵ każde z uprawnień i obowiązków, jakie sam posiada i może w każdej chwili odwołać takie pełnomocnictwo. Każde takie pełnomocnictwo winno być udzielone na piśmie i staje się obowiązujące nie wcześniej niż w momencie, kiedy kopie pełnomocnictwa zostaną dostarczone Zamawiającemu i Wykonawcy. Inżynier kontraktu może zatem wyznaczyć przedstawiciela inżyniera (inżyniera-rezydenta), który jest przed nim odpowiedzialny, a ma takie prawa i obowiązki, jakie zostaną mu w formie pełnomocnictwa przekazane zgodnie z Subklauzulą 2.3 warunków kontraktowych FIDIC. Wszelkie czynności dokonane przez Przedstawiciela Inżyniera mają taki sam skutek, jak gdyby były dokonane przez Inżyniera²⁶. Polecenia wydawane przez przedstawiciela inżyniera powinny mieć formę pisemną²⁷, jednakże jeżeli w jakichkolwiek okolicznościach inżynier kontraktu uzna za konieczne wydanie polecenia ustnego, wykonawca powinien się do niego zastosować. Inżynier winien w takim wypadku wystawić pisemne jego potwierdzenie przed lub po jego wykonaniu przez wykonawcę, a takie potwierdzenie będzie następnie uznane za polecenie w rozumieniu niniejszej Klauzuli. Jednocześnie przyjmuje się, że jeżeli Wykonawca w czasie nie dłuższym niż 7 dni od chwili otrzymania ustnego polecenia potwierdzi pisemnie Inżynierowi otrzymane polecenia, a to potwierdzenie nie zostanie oprotestowane przez Inżyniera w ciągu następujących 7 dni, będzie ono uznane za równoznaczne z pisemnym poleceniem Inżyniera²⁸. Inżynier kontraktu jest więc zespołem, składającym się oprócz scharakteryzowanego inżyniera-rezydenta również z innych specjalistów (asystentów), ustanowionych w zależności od specyfiki inwestycji, oraz inspektorów nadzoru inwestorskiego. I tak, Inżynier i Przedstawiciel Inżyniera mogą wyznaczyć dowolną liczbę asystentów, którzy będą pomagali Przedstawicielowi Inżyniera w wykonywaniu czynności związanych z Subklauzulą 2.2. Nazwiska, zakresy obowiązków i uprawnień tych Asystentów winny być podane pisemnie do wiadomości Zamawiającego i Wykonawcy. Osoby te (asystenci) nie będą miały prawa do wydawania Wykonawcy jakichkolwiek poleceń, oprócz takich poleceń, które mogą umożliwić im wykonywanie ich obowiązków i zapewnić akceptację materiałów, urządzeń czy robocizny jako zgodnych z Kontraktem. Wszelkie polecenia wydane przez nich w tym celu uważane będą za równorzędne z poleceniami wydanymi przez Przedstawiciela Inżyniera²⁹. Asystenci mają zatem ograniczone obowiązki, a ich liczba może być różna przy realizacji każdej inwestycji. Zakres

---

²⁵ Zgodnie natomiast z literą a (v) Klauzuli 1 warunków kontraktowych FIDIC „Przedstawiciel Inżyniera” – oznacza osobę wyznaczoną na pewien czas przez Inżyniera według postanowień Subklauzuli 2.2.

²⁶ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Subklauzula 2.1 Obowiązki i uprawnienia Inżyniera.

²⁷ Zgodnie z literą g (iv) Klauzuli 1 warunków kontraktowych FIDIC „pisemnie” – oznacza wszelkie pismo ręczne, maszynowe lub komunikację drukującą, w tym telex, depeche i telefax.

²⁸ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Subklauzula 2.5 Polecenia pisemne.

²⁹ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Subklauzula 2.4 Wyznaczenie asystentów.

działania asystentów nie ogranicza się jedynie do placu budowy, a przykład ich zatrudnienia można spotkać w okolicznościach, w których prefabrykowane konstrukcyjne elementy lub urządzenia są wytwarzane w zakładach podwykonawcy, nieleżących w kraju inżyniera kontraktu lub kraju, w którym usytuowany jest plac budowy. Inżynier kontraktu (sam bądź za pomocą inżyniera-rezydenta) zobowiązany jest również do uczestniczenia we wszystkich istotnych dla realizacji inwestycji wydarzeniach. Jest tym samym koordynatorem inwestycji budowlanej, a jeżeli pozwalają mu na to posiadane uprawnienia, może również pełnić funkcję jednego z inspektorów nadzoru inwestorskiego. Kiedy prowadzenie inwestycji wiąże się z obecnością nadzoru inwestorskiego, zarówno inżynier-rezydent, jak i asystenci składają się na instytucję inżyniera kontraktu. Splata się w tym miejscu funkcja inspektora nadzoru inwestorskiego (uczestnika procesu budowlanego, wskazanego wprost w art. 17 pkt 2 ustawy – Prawo budowlane) oraz inżyniera kontraktu, niewystępującej w polskim porządku prawnym instytucji, wprowadzonej do praktyki realizacji inwestycji budowlanej dzięki warunkom kontraktowym FIDIC. O tym, że instytucja nadzoru inwestorskiego posiada wspólne implikacje z instytucją inżyniera kontraktu, świadczy chociażby fakt, iż charakter i specyfika inwestycji, w ramach których funkcjonuje inżynier kontraktu, wymagają zazwyczaj równoległego występowania nadzoru inwestorskiego. Grupa specjalistów, którzy tworzą inżyniera kontraktu, wchodzi zatem najczęściej w skład inspektora nadzoru inwestorskiego, gdyż charakter prac, jakie wykonują, ściśle związany jest z zadaniami, jakie przypisane są inspektorowi. Warto jednak podkreślić, że zakres obowiązków, jakie na mocy umowy na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu posiada inżynier kontraktu, jest szerszy od tych, nałożonych na inspektora nadzoru inwestorskiego ustawowo i rozszerzanych dzięki umowie cywilnoprawnej (zlecenia, o dzieło, a także rzadziej umowie o pracę³⁰) o sprawowanie nadzoru inwestorskiego w trakcie realizacji procesu budowlanego. Mowa tu chociażby o zadaniach z zakresu księgowości, tak ważnych, kiedy wymóg prawidłowego rozliczenia wykorzystanych środków decyduje o możliwości dofinansowania danej inwestycji budowlanej.

3. Zakres działań inżyniera kontraktu

Rolę inżyniera kontraktu w trakcie realizacji inwestycji budowlanej można określić jako obowiązek dbania o właściwe wykonanie kontraktu przez wszystkich, którzy w tym wykonaniu mają jakikolwiek udział. Tak określone zadanie inżyniera kontraktu wykonywał będzie w dwojaki sposób, co niejednokrotnie wymagać będzie od niego wiedzy spe-

³⁰ H. Kisilowska (red.), *Prawo budowlane z umowami w działalności inwestycyjnej. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 136.

cyalistycznej z danego zakresu, w czym pomocni będą asystenci, dysponujący specjalistyczną wiedzą przy prowadzonej weryfikacji poprawności realizacji inwestycji. I tak, po pierwsze, co wynika z postanowień zawartej z inwestorem umowy na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu, zobowiązany będzie on do wykonywania podstawowego zadania, jakim jest ogólny nadzór nad realizacją inwestycji i jej finansowaniem, zgodnie z harmonogramem³¹, nad robotami budowlanymi i ich jakością oraz całą dokumentacją sporządzaną przez wykonawcę. Wskazany zakres bardzo podobny jest do zadań realizowanych przez inspektora nadzoru inwestorskiego, który zgodnie z art. 25 ustawy – Prawo budowlane ma przede wszystkim reprezentować inwestora na budowie przez sprawowanie kontroli zgodności jej realizacji z projektem lub pozwoleniem na budowę, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej, a także jakości wykonywanych robót i wbudowanych wyrobów budowlanych³², a w szczególności ma zapobiegać zastosowaniu wyrobów budowlanych wadliwych i niedopuszczonych do stosowania w budownictwie; sprawdzać i odbierać roboty budowlane ulegające zakryciu lub zanikające; uczestniczyć w próbach i odbiorach technicznych instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominiowych oraz przygotowywać i brać udział w czynnościach odbioru gotowych obiektów budowlanych i przekazywaniu ich do użytkowania; potwierdzać faktycznie wykonane roboty oraz usunięcia wad, a także, na żądanie inwestora, kontrolować rozliczenia budowy (element fakultatywny). Jest to katalog ustawowych zadań inspektora nadzoru inwestorskiego, które mogą być i najczęściej są rozszerzane na mocy zawartej pomiędzy nim a inwestorem umowy o sprawowanie nadzoru inwestorskiego w trakcie realizacji procesu budowlanego. Inżynier kontraktu, co zostało już wcześniej wskazane, swoich obowiązków szukać może jedynie w umowie na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu, jaką zawarł z nim zamawiający. Będą to zadania obejmujące zarówno ustawowe obowiązki inspektora nadzoru inwestorskiego, jak i inne obowiązki, wynikające ze specyfiki prowadzonej inwestycji, współfinansowanej przez podmiot zagraniczny. Do pierwszej grupy obowiązków inżyniera kontraktu należeć będzie całościowe i kompleksowe zarządzanie realizacją inwestycji budowlanej, w celu zapewnienia terminowej jej realizacji przez wykonawcę, zgodnie z postanowieniami zawartej z nim umowy i zrealizowania celu umowy. Mieścić się tu będą między innymi obowiązki: koordynowania procesu realizacji inwestycji pomiędzy wszystkimi jej uczestnikami i zamawiającym; organizowania, prowadzenia i dokumentowania narad koordynacji budowy i narad koordynacji projektowej oraz wszelkich innych spotkań z uczestnikami inwestycji odbywanych w czasie realizacji inwestycji; koordynowania prac zespołu inżyniera kontraktu i współpracy tego zespołu z inwestorem, przedstawicielem zamawiającego i projektantem; regularnego, w zakresie określonym umową, raportowania i przekazy-

---

³¹ Wyrok ZA z dnia 22 kwietnia 2005 r., UZP/ZO/0-749/05.

³² Zob. wyrok SN z dnia 9 lipca 1981 r., III CRN 97/81, OSNCP 1982, nr 2–3, poz. 30.

wania informacji do zamawiającego w sprawach związanych z inwestycją; współpracy z wszelkimi podmiotami administracji publicznej przeprowadzającymi kontrole realizacji inwestycji³³; egzekwowania od wykonawcy aktualizacji harmonogramów realizacji robót budowlanych; proponowania uzgodnień sposobu postępowania w przypadku konieczności wykonania robót zamiennych; opiniowania podwykonawców zgłaszanych przez wykonawcę i kontrolowania sposobu wykonywania umowy przez wykonawcę; egzekwowania od wykonawcy kompletnej dokumentacji dotyczącej podwykonawców; dokonywania comiesięcznej oceny zaawansowania robót budowlanych realizowanych przez wykonawcę; analizy i akceptacji faktur wystawianych przez wykonawcę; przygotowania dokumentacji inwestycji do obowiązkowych audytów wewnętrznych i zewnętrznych; doradzania zamawiającemu w czasie realizacji inwestycji w zakresie związanym z całościowym zarządzaniem inwestycją w kwestiach dotyczących prawa, finansów, sprawach projektowych i technicznych; sprawdzania wszelkiej dokumentacji i korespondencji przekazywanej przez wykonawcę pod kątem merytorycznym; oceniania wszelkich roszczeń i problemów narastających podczas wykonywania robót budowlanych i zgłaszanych przez wykonawcę oraz rekomendowania rozwiązań zapobiegających sporom i opóźnieniom, gdy jest to wykonalne; udziału w czynnościach odbiorowych i próbach odbiorowych robót budowlanych instalacji oraz urządzeń; egzekwowania opracowania przez wykonawcę instrukcji eksploatacji i konserwacji urządzeń i instalacji oraz dostarczenia tych dokumentów w uzgodnionej liczbie egzemplarzy do zamawiającego i przeprowadzenia szkoleń personelu związanych z dalszą eksploatacją inwestycji. Na inżynierze kontraktu spoczywa również obowiązek sprawowania ciągłego nadzoru nad opracowywaniem projektów wykonawczych przez wykonawcę oraz zapewnienia sprawnego i zgodnego z książką projektu obiegu wszelkiej dokumentacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami inwestycji, w tym koordynacji obiegu projektów wykonawczych pomiędzy uczestnikami inwestycji a zamawiającym w terminach umożliwiających nieprzerwaną realizację robót budowlanych przez wykonawcę. Chodzi tu o takie zadania, jak codzienne administrowanie realizacją inwestycji od strony organizacyjnej i administracyjnej; współpraca z projektantem związana z pełnieniem przez niego nadzoru autorskiego w toku realizacji kontraktu czy wykonywanie wszelkich innych czynności administracyjnych związanych z realizacją inwestycji przez wykonawcę, w szczególności prowadzenie korespondencji, rejestrowanie przesyłanej dokumentacji projektowej, uzgadnianie terminów spotkań, rejestrowanie napływającej dokumentacji projektowej. Do dużej kategorii zadań, jakie nałożone są zazwyczaj na inżyniera kontraktu jako koordynatora inwestycji budowlanej, należą te związane z ewentualnym (jeżeli takowy został ustanowiony dla danej inwestycji i po-

³³ Zob. M. Strąk, *Wpływ warunków kontraktowych międzynarodowego systemu FIDIC na procedury administracyjnoprawne w zakresie inwestycji infrastrukturalnych*, Gdańsk 2015.

zwalają mu na to posiadane uprawnienia) sprawowaniem przez niego funkcji inspektora nadzoru inwestorskiego w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo budowlane. Umowa na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu może zobowiązać inżyniera kontraktu do: zapewnienia profesjonalnego i kompetentnego nadzoru inwestorskiego nad prowadzonymi robotami; reprezentowania zamawiającego na budowie przez sprawowanie kontroli zgodności jej realizacji z projektem i pozwoleniem na budowę, przepisami oraz zasadami wiedzy technicznej; sprawdzania kwalifikacji osób zatrudnionych przez wykonawcę; sprawdzania, czy używane przez wykonawcę urządzenia i materiały posiadają odpowiednie świadectwa i certyfikaty wymagane kontraktem; sprawdzania jakości wykonywanych robót budowlanych i wyrobów budowlanych, a w szczególności zapobiegania zastosowaniu wyrobów budowlanych wadliwych i niedopuszczonych do stosowania w budownictwie; sprawdzania zgodności i autentyczności wszystkich certyfikatów, ubezpieczeń, zabezpieczeń, gwarancji, praw własności, za które wykonawca jest odpowiedzialny zgodnie z warunkami podpisanej umowy; w razie konieczności odbywania badań i inspekcji w miejscach wytwarzania elementów, komponentów oraz materiałów; potwierdzania faktycznie wykonanych robót oraz usunięcia wad (protokolarnie), w tym, w razie potrzeby, wymiany sprzętu; żądania od wykonawcy robót, kierownika budowy lub kierownika robót dokonania poprawek bądź ponownego wykonania wadliwie wykonanych robót, a także wstrzymania dalszych robót budowlanych w przypadku, gdyby ich kontynuacja mogła wywołać zagrożenie życia lub zdrowia bądź spowodować znaczne straty materialne (w przypadkach istotnych za zgodą zamawiającego). O postawionej w tytule artykułu tezie, że inżynier kontraktu jest *sui generis* uczestnikiem procesu budowlanego, w szczególny sposób świadczy przejęta z zakresu zadań inspektora nadzoru inwestorskiego możliwość, w przypadkach określonych w umowie, za zgodą zamawiającego, poleceń potwierdzonych wpisem do dziennika budowy, dotyczących przykładowo usunięcia nieprawidłowości lub zagrożeń, wykonania prób lub badań, także wymagających odkrycia robót lub elementów zakrytych, przedstawienia ekspertyz dotyczących prowadzenia robót budowlanych i dowodów dopuszczenia do stosowania w budownictwie wyrobów budowlanych oraz urządzeń technicznych. Inżynier kontraktu wykonywać może również inne zadania, mieszczące się w zakresie obowiązków inspektora nadzoru inwestorskiego, takie jak udział w czynnościach odbiorowych robót budowlanych oraz kompletnych instalacji; uczestniczenie w przekazaniu ich do użytkowania poprzez skompletowanie dokumentów oraz współpraca z zamawiającym w zakresie otrzymania pozwolenia na użytkowanie; przeprowadzanie regularnych inspekcji placu budowy oraz zapewnienie zaplecza biurowego na terenie budowy; sprawdzanie i odbiór robót budowlanych ulegających zakryciu lub zanikających; uczestniczenie w próbach i odbiorach technicznych instalacji, urządzeń technicznych i przewodów kominowych oraz przygo-

towanie i udział w czynnościach odbioru końcowego gotowego obiektu budowlanego oraz udział w powołanych przez zamawiającego komisjach odbiorowych; przekazywanie gotowego obiektu do użytkowania zamawiającemu oraz przekazywanie go w zarząd użytkownikowi; pełnienie codziennego nadzoru nad pracami wykonawczymi w swojej branży; zapewnienie zachowania w tajemnicy informacji dotyczących wykonywanego kontraktu czy informowanie przełożonych o aktualnym przebiegu prac, bezpieczeństwie oraz sposobie wykonywania inwestycji. Inżynier kontraktu jest również odpowiedzialny, w zakresie całościowego i kompleksowego zarządzania realizacją dostaw sprzętu na teren budowy w celu dostosowania terminów tych dostaw do stanu zaawansowania robót budowlanych w celu zminimalizowania ryzyka uszkodzenia sprzętu dostarczanego na teren budowy i terminowego montażu sprzętu, za przygotowanie harmonogramu dostaw sprzętu i jego bieżącą aktualizację w czasie realizacji tych dostaw; nadzór nad wyładunkiem zrealizowanych dostaw sprzętu i dokonywanie odbiorów (jeśli wystąpią); prowadzenie dokumentacji zrealizowanych i niezrealizowanych dostaw sprzętu oraz dokumentowanie powstałych opóźnień; dokonywanie nadzoru nad próbnymi rozruchami sprzętu oraz odbiorów zainstalowanego sprzętu i nadzorowanie zabezpieczenia pomieszczeń, w których sprzęt i/lub wyposażenie zostały zainstalowane; sporządzanie tygodniowych raportów dla zamawiającego o dokonanych dostawach sprzętu i prowadzonych pracach montażowych, ze szczególnym uwzględnieniem uwag co do nieprawidłowości w instalacji sprzętu i innego wyposażenia, ujawnionych wad sprzętu i wyposażenia.

Co do drugiej grupy obowiązków, jakie ciąży na inżynierze kontraktu, jest on zobowiązany do sprawowania bieżącej kontroli prawidłowości stosowania procedur wymaganych przez współfinansujący podmiot zagraniczny (w głównej mierze przez Unię Europejską). Jego obowiązki związane są z weryfikacją zgodności prac z wymaganymi w umowie o dofinansowanie, zawartej przez zamawiającego (inwestora), procedurami i polegają w dużej mierze na kontroli kosztów i finansowej koordynacji rozliczeń inwestycji w zgodzie z warunkami niniejszej umowy, a także z efektywnym zarządzaniem rozliczeniami wynikającymi z umów zawieranych przez zamawiającego z wykonawcą i podmiotami odpowiedzialnymi za dostawy sprzętu w celu wyeliminowania możliwości nałożenia na zamawiającego sankcji finansowych. Inżynier kontraktu jest tym samym pierwszym organem kontrolnym, dokonującym weryfikacji dostosowania się zamawiającego do wszelkich wymagań formalnych, jakie wynikają z umowy o jej dofinansowanie, a także oceny ryzyka na poszczególnych etapach realizacji oraz przygotowywania zmian harmonogramu zadań w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych trudności lub przeszkód w trakcie realizacji inwestycji. Fakultatywna dla ustawowych obowiązków inspektora nadzoru inwestorskiego sprawozdawczość (kontrolowanie rozliczeń budowy na żądanie inwestora) staje się dla instytucji inżyniera kontraktu obligatoryjna na każdym etapie realizacji inwestycji. Odpowiednio sporządzone

raporty mają bowiem umożliwić sprawne rozliczenie dofinansowania, a także pozwalają na bieżącą orientację podmiotu współfinansującego w zaawansowaniu i prawidłowości przebiegu prac. Inżynier kontraktu ma zatem za zadanie: zapewnienie zgodności harmonogramu prac wykonawcy z założeniami harmonogramu realizacji inwestycji; planowanie płatności na rzecz wykonawcy, dostawców wyposażenia oraz swoich własnych z zachowaniem pełnej zgodności z planem wystąpień o środki do podmiotu współfinansującego; nadzór nad zgodnością realizacji inwestycji z założeniami przedstawionymi we wniosku o dofinansowanie oraz w opisie projektu, zgodnie z umową o dofinansowanie; monitorowanie poprawności dokumentów rozliczeniowych przedkładanych przez wykonawcę oraz wykonawców dostaw sprzętu; dokonanie rozliczenia końcowego inwestycji z uwzględnieniem rozliczenia i wsparcia przekazania środków trwałych i przygotowanie dokumentów (w szczególności raportu końcowego, dokumentów odbiorów technicznych) czy podsumowanie kosztów budowy i rozliczenie finalne budowy z wykonawcą i wykonawcami dostaw sprzętu. Niebezpieczne zatem jest, spotykane w branżowych opracowaniach dotyczących instytucji inżyniera kontraktu³⁴, określenie „strażnik procedur” w odniesieniu do tej instytucji.

4. Prawa inżyniera kontraktu i związana z nimi odpowiedzialność

Scharakteryzowane powyżej obowiązki, jakie zwykle nakładane są na inżyniera kontraktu na podstawie zawartej pomiędzy nim a zamawiającym (inwestorem) umowy, dla właściwego ich wykonywania zrekompensovane muszą być szeregiem uprawnień, jakie przysługują inżynierowi kontraktu w toku realizacji inwestycji. Ważny jest również wymóg bezstronności inżyniera kontraktu, który określa, że niezależnie od sytuacji, w której zgodnie z Kontraktem Inżynier może postępować uznaniowo: (a) wydając decyzję, opinię lub zgodę, (b) wyrażając zadowolenie lub zatwierdzenie, (c) określając wartość lub (d) w inny sposób podejmując działanie, które może dotyczyć praw i obowiązków Zamawiającego lub Wykonawcy, winien on postępować bezstronnie w ramach Kontraktu i brać pod uwagę wszystkie okoliczności³⁵. Inżynier kontraktu ma być więc instytucją profesjonalną, co wymaga, aby zawsze wtedy, gdy na mocy zawartej umowy inżynier kontraktu uprawniony jest do wydawania decyzji, opinii lub zgody, wyrażania zadowolenia lub aprobaty, określania wartości lub podejmowania jakichkolwiek innych działań wymagających od niego postępowania uznaniowego, robił to w sposób bezstronny, który zakłada zachowanie gotowości wysłuchania i rozważenia stanowiska obu stron, zarówno zamawiającego, jak i wykonawcy. Inżynier kontraktu ma więc działać w oparciu jedynie o fakty i na ich podstawie dokonywać wiążących ustaleń. I tak, realizując swoje zadania, inżynier kontraktu uprawniony jest do wstrzymywa-

---

³⁴ Na przykład: PM Group, *Strażnik czasu, ceny i jakości*, portal finansowy IPO.pl, http://www.ipo.pl/kadry/artykuly/straznik_czasu_ceny_i_jakosci_592668.html [dostęp: 12.10.2015].

³⁵ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Subklauzula 2.6 Bezstronność Inżyniera.

nia prac, zmiany ich harmonogramu czy do dokonywania korekt wynagrodzenia wykonawcy. Przykładowo, co nasuwa skojarzenia z ustawowym obowiązkiem inspektora nadzoru inspektorskiego, jeżeli w opinii inżyniera kontraktu powstanie stan zagrożenia życia, robót budowlanych lub przyległej posiadłości, to może on, bez zwolnienia wykonawcy z żadnego z jego obowiązków i odpowiedzialności według kontraktu, polecić wykonawcy wykonanie wszelkiej pracy lub podjęcie wszelkich takich działań, które mogą w opinii inżyniera kontraktu być konieczne, aby zmniejszyć lub ograniczyć ryzyko. Wykonawca, pomimo braku aprobaty zamawiającego, ma wynikający z umowy na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu obowiązek bezzwłocznego zastosowania się do każdego polecenia inżyniera kontraktu. Nie ulega wątpliwości, że takie działania inżyniera kontraktu mogą rodzić jego odpowiedzialność za podjęte decyzje w trakcie realizacji inwestycji budowlanej, co ma swoje odzwierciedlenie w umownym obowiązku inżyniera kontraktu do określenia dodatku do ceny kontraktowej³⁶ w związku z takim poleceniem. Mamy tu do czynienia w zasadzie jedynie z odpowiedzialnością finansową, której podstaw szukać możemy w roli inżyniera kontraktu, polegającej na nadzorze technicznym nad robotami budowlanymi i ich jakością oraz całą dokumentacją sporządzaną przez wykonawcę, powodowaną troską zamawiającego o terminową i prawidłową realizacją inwestycji budowlanej, gdyż w przeciwnym razie zaistnieć może konieczność zwrotu części bądź całości środków przekazanych przez podmiot współfinansujący (może dojść do naruszenia warunków umowy o dofinansowanie). Decyzje wydawane przez inżyniera kontraktu, by uniknąć opóźnień lub przerwania prowadzonych robót, muszą być zatem bezzwzględnie przestrzegane, zarówno przez zamawiającego, jak i wykonawcę, a zmienione mogą być jedynie przez samego inżyniera kontraktu drogą polubownego załatwienia lub przez trybunał arbitrażowy³⁷. Charakteryzowana odpowiedzialność inżyniera kontraktu jest jednak odpowiedzialnością złożoną pod względem sumy odpowiedzialności zawodowej asystentów, którzy wykonują często samodzielną funkcję techniczną w budownictwie, inspektora nadzoru inwestorskiego (jeżeli jest ustanowiony) oraz inżyniera-rezydenta, jakie składają się na odpowiedzialność wieloosobowej instytucji inżyniera kontraktu. Częstkowa odpowiedzialność asystentów, ewentualnego inspektora nadzoru inwestorskiego oraz inżyniera-rezydenta, obciąża inżyniera kontraktu, który odpowiedzialny jest zbiorowo za wykonywanie nadanych mu na mocy umowy zadań. Standardem jest więc wymóg zamawiającego (inwestora) wobec inżyniera kontraktu przedstawienia polisy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej przed podpisaniem umowy na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu. Zabezpiecza ona nie tylko inwestora, ale co ważniejsze również inżyniera kontraktu, który poprzez jego ściśle w polskiej praktyce procesu budowlanego powiązanie z zamawiającym (inwestorem), a co za tym idzie ograniczenie jego wymaganej

³⁶ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Subklauzula 2.1 Obowiązki i uprawnienia Inżyniera.

³⁷ *FIDIC. Warunki kontraktowe...*, Klauzula 67.

warunkami kontraktowymi FIDIC bezstronności, częściej narażony jest na konsekwencje odpowiedzialności finansowej z tytułu nienależycie wykonanych obowiązków³⁸. Z drugiej też strony zaobserwować można niekorzystną dla inżyniera kontraktu praktykę, kiedy w przypadku wystąpienia nieprawidłowości w realizacji inwestycji zgodnie z umową o dofinansowanie zawartą z podmiotem współfinansującym zamawiający (inwestor) przenosi pełną odpowiedzialność na zespół inżyniera kontraktu, nie doszukując się winy po stronie swojej czy wykonawcy. Ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej ma jednostkowy charakter i ściśle podporządkowane jest umowie, zawartej pomiędzy inwestorem a inżynierem kontraktu. Chroni więc inżyniera kontraktu przez cały okres jej obowiązywania, a także obejmuje swoją polisą jego odpowiedzialność za obowiązki pełnione na mocy kontraktu wykonawczego, który będzie nadzorował. Umowa, której przedmiotem jest polisa ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, zawarta z ubezpieczycielem, musi także zawierać zastrzeżenie, że na jej podstawie zakład ubezpieczeń udziela ochrony zarówno podmiotowi występującemu w roli inżyniera kontraktu, jak i wszystkim podmiotom działającym jako jego asystenci, a także inspektorowi nadzoru inwestorskiego³⁹. Umowa ta nie może pomijać osób pełniących samodzielne funkcje techniczne w budownictwie (przykładowo wskazanych asystentów czy inspektora nadzoru inwestorskiego) tylko dlatego, że na mocy art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa⁴⁰ podlegają oni obowiązkowi ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody, które mogą wyniknąć w związku z wykonywaniem przez nich określonych ustawą – Prawo budowlane funkcji. Ubezpieczenie dobrowolne, jakiemu podlegać może inżynier kontraktu (a konkretniej, jakie wykupić u ubezpieczyciela może przedstawiciel inżyniera kontraktu – inżynier-rezydent, obejmując nim także innych członków swojego zespołu), nie stoi w sprzeczności z obowiązkowym ubezpieczeniem tych osób. Rozdzielność ryzyk wynika wyraźnie z odmienności ról pełnionych przez inżyniera kontraktu i osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie. Tym samym ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej inżyniera kontraktu powinno być ubezpieczeniem kompleksowym, które obejmuje cały okres realizacji zadań wynikających z zawartej z inwestorem umowy na wykonywanie czynności inżyniera kontraktu oraz wszystkich członków zespołu inżyniera kontraktu, a także ubezpieczeniem samodzielnym – zobowiązaniem gwarancyjnym zakładu ubezpieczeń, niepowiązaniem z innymi ubezpieczonymi ryzykami⁴¹.

---

³⁸ Zob. FIDIC, *Ubezpieczenie zawodowej odpowiedzialności materialnej – elementarne wiadomości*, Warszawa 2006.

³⁹ M. Capik, M. Capik, *Ubezpieczenie inżyniera kontraktu. FIDIC*, „Magazyn Ubezpieczeniowy” 2003, nr 2 (80).

⁴⁰ Dz.U. z 2014 r., poz. 1946.

⁴¹ *Ibidem*.

5. Zakończenie

Reasumując, instytucja inżyniera kontraktu jest bardziej rozbudowaną formą określoną w ustawie – Prawo budowlane instytucji inspektora nadzoru inwestorskiego. Obligatoryjny (dla pewnego rodzaju kategorii inwestycji budowlanych) inspektor wzmocniony zostaje w pełni fakultatywnym inżynierem kontraktu, tak aby wprowadzić na teren budowy podmiot, który nie będzie zależny w takim stopniu od inwestora jak inspektor nadzoru inwestorskiego, stanowiący reprezentację inwestora na placu budowy. Inżynier kontraktu, jako instytucja niezależna od inwestora, nie jest zatem konstruktem normatywnym, a opiera się głównie o ujednoczone warunki kontraktowe FIDIC. Eksponuje się tym samym bezstronność inżyniera kontraktu, który zobowiązany jest działać w imieniu zamawiającego (inwestora) bez względu na stosunek prawny łączący oba te podmioty. Inżynier kontraktu pośredniczy więc we wszystkich umowach zawieranych między inwestorem a wykonawcą, a pomimo tego sam nigdy nie jest ich stroną. Umowne obowiązki inżyniera kontraktu wypełniają całość zadań stawianych przez ustawodawcę wobec inspektora nadzoru inwestorskiego. Również prawa, jakie zyskuje inżynier kontraktu na mocy warunków kontraktowych FIDIC, są znaczące dla przebiegu procesu realizacji inwestycji budowlanej, i podobnie jak w przypadku inspektora nadzoru inwestorskiego, ale także innych osób sprawujących samodzielną funkcję techniczną w budownictwie (w szczególności kierownika budowy), świadczą o możliwości stosowania przez niego władztwa⁴² w trakcie wykonywania powierzonych mu zadań. W niewielkim stopniu inżynier kontraktu, podobnie jak uczestnicy procesu budowlanego, upodabnia się pod względem katalogu środków władczych do organów nadzoru budowlanego *sensu stricto* (powiatowego inspektora nadzoru budowlanego, wojewody przy pomocy wojewódzkiego inspektora nadzoru budowlanego, jako kierownika wojewódzkiego nadzoru budowlanego, wchodzącego w skład zespolonej administracji wojewódzkiej oraz Głównego Inspektora Nadzoru Budowlanego), *ex definitione* stosujących środki władcze. Stała obecność inżyniera kontraktu (w praktyce najczęściej przedstawiciela inżyniera – inżyniera-rezydenta), wymagana przez zagraniczny podmiot współfinansujący inwestycję (głównie Unię Europejską), wywołuje także skojarzenia z rolą uczestników procesu budowlanego, która polega na nadzorowaniu realizacji inwestycji, mającym przymiot ciągłości jego występowania. Tym samym można stwierdzić, że inżynier kontraktu jest *sui generis* uczestnikiem procesu budowlanego. Zgodnie z powyższym skłonić się należy ku jednej z postawionych tez, że niewpisanie instytucji inżyniera kontraktu do żadnej z ustaw polskiego prawa budowlanego było celowym zaniechaniem ustawodawcy. Celowym, ponieważ instytucji tej konsekwentnie nie wprowadziła także żadna z licznych na przestrzeni ostatnich kilku lat nowelizacja ustawy – Prawo budowlane. Szeroko dyskutowana propozycja zawarta w Kodeksie

⁴² J. Szreniawski, *Wstęp do nauki administracji*, Lublin 2003, s. 59–60.

urbanistyczno-budowlanym⁴³ w swym tekście nigdzie nie odnosi się do zadań inżyniera kontraktu, pomimo że powołana rozporządzeniem Rady Ministrów⁴⁴ Komisja Kodyfikacyjna Prawa Budowlanego za swój główny cel, jak wskazuje uzasadnienie do wersji podstawowej projektu Kodeksu urbanistyczno-budowlanego, uznaje „konieczność budowy nowego systemu prawa procesu inwestycyjno-budowlanego, u podstaw którego ległyby pozytywne i negatywne doświadczenia minionych lat, zarówno krajowe jak i zagraniczne”. Niewpisanie natomiast instytucji inżyniera kontraktu do żadnej z ustaw polskiego prawa budowlanego należy traktować jako zaniechanie, ponieważ fakt nieunormowania na gruncie polskiego prawa instytucji inżyniera kontraktu zdecydowanie nie pomaga w realizacji dużych inwestycji z kapitałem zagranicznym, a tym trudniej odnieść tę instytucję do polskiego prawa budowlanego. Być może odpowiednia inkorporacja instytucji inżyniera kontraktu do krajowego systemu prawnego spowodowałaby wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych prowadzeniem inwestycji budowlanych na terenie kraju, a z pewnością mogłaby rozwiać niektóre ich obawy o mnożące się komplikacje w trakcie finansowanie przez nich inwestycji budowlanych w Polsce.

Bibliografia

Literatura

Abraham Wilfred, *FIDIC: an Analysis of International Construction Contracts*, London 2005.

Baker Ellis (ed.), *FIDIC Contracts: Law and Practice*, Abingdon 2009.

Boczek Zbigniew J., *Procedury realizacji inwestycji według FIDIC i zamówień publicznych*, Szczecin 2006.

Bunni Nael G., *The FIDIC Forms of Contract*, 3rd Edition, Dublin 2005, no. 3.5.

Capik Małgorzata, Capik Maciej, *Ubezpieczenie inżyniera kontraktu. FIDIC*, „Magazyn Ubezpieczeniowy” 2003, nr 2 (80).

Kisilowska Helena (red.), *Prawo budowlane z umowami w działalności inwestycyjnej. Komentarz*, Warszawa 2008.

Lewison Kim, *The Interpretation of Contracts*, 3rd Edition, London 2004, no. 2.05.

Małysa Katarzyna, *Nowe regulacje procesu inwestycyjno-budowlanego*, Kraków 2004.

Pejovic Caslav, *Civil Law and Common Law: Two Different Paths Leading to the Same Goal*, „Victoria University of Wellington Law Review” 2001, vol. 32.

Shears Peter, Stephenson Graham, *James' Introduction to English Law*, 13th Edition, Oxford 1996.

---

⁴³ Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, materiały z prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego, *Projekt (wersja podstawowa) Kodeksu urbanistyczno-budowlanego*, https://www.mir.gov.pl/media/5932/z40_kodeks_urbanistyczno_budowlany.pdf [dostęp: 12.10.2015].

⁴⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie utworzenia, organizacji i trybu działania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego (Dz.U. poz. 856).

Strąk Małgorzata, *Wpływ warunków kontraktowych międzynarodowego systemu FIDIC na procedury administracyjnoprawne w zakresie inwestycji infrastrukturalnych*, Gdańsk 2015.

Szreniawski Jan, *Wstęp do nauki administracji*, Lublin 2003.

Źródła

FIDIC, *Selection by ability: FIDIC guidelines on quality based selection of consulting engineers*, Warszawa 1995.

FIDIC, *Ubezpieczenie zawodowej odpowiedzialności materialnej – elementarne wiadomości*, Warszawa 2006.

FIDIC/SIDIR, *FIDIC. Warunki kontraktowe dla budowy dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego*, Warszawa 2008.

FIDIC/SIDIR, *Rola inżyniera konsultanta w przedsięwzięciach*, Warszawa 1996.

FIDIC/SIDIR, *Warunki kontraktowe dla budowy: dla robót inżynieryjno-budowlanych projektowanych przez zamawiającego*, Kraków 2005.

FIDIC/SIDIR, *Warunki kontraktowe FIDIC: realizacja inwestycji według standardów unijnych*, Warszawa 2013.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie utworzenia, organizacji i trybu działania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego (Dz.U. poz. 856).

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (Dz.U. z 2014 r., poz. 1946).

Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 2164).

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 1981 r., III CRN 97/81, OSNCP 1982, nr 2–3, poz. 30.

Wyrok Zespołu Arbitrów z dnia 21 stycznia 2005 r., UZP/ZO/0-52/05.

Wyrok Zespołu Arbitrów z dnia 22 kwietnia 2005 r., UZP/ZO/0-749/05.

Wyrok Zespołu Arbitrów z dnia 20 czerwca 2006 r., UZP/ZO/0-1730/06.

Internet

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, materiały z prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego, Projekt (wersja podstawowa) Kodeksu urbanistyczno-budowlanego, https://www.mir.gov.pl/media/5932/z40_kodeks_urbanistyczno_budowlany.pdf.

PM Group, *Strażnik czasu, ceny i jakości*, Portal finansowy IPO.pl, http://www.ipo.pl/kadry/artykuly/straznik_czasu_ceny_i_jakosci_592668.html.

Zakład Sieni i Usług Społeczeństwa Informacyjnego Instytutu Łączności Państwowego Instytutu Badawczego, *Wykaz definicji podstawowych pojęć SIIS / SIRS* z dnia 19 sierpnia 2014 r., <http://docplayer.pl/529105-Wykaz-definicji-podstawowych-pojec-siis-sirs.html>.